

Libris .RO

Respect pentru oameni și cărți

Dr. Gyula Fábián

Drept procesual al Uniunii Europene

Sedes materiae

Ediția a 2-a, adăugită și actualizată
la data de 2 mai 2017

Editura
Hamangiu
2017

Copyright © 2017 Editura Hamangiu SRL

Editură de prestigiu recunoscut în domeniul științelor sociale CNATDCU

Toate drepturile rezervate Editurii Hamangiu

Nicio parte din această lucrare nu poate fi copiată fără acordul scris al Editurii Hamangiu

Editura Hamangiu: București, Str. Col. Popeia nr. 36, sector 5; O.P. 5, C.P. 91

Tel./Fax: 021.336.04.43; 031.805.80.21; Vânzări: 021.336.01.25; 031.425.42.24

E-mail: redactia@hamangiu.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

GYULA, FÁBIÁN

Drept procesual al Uniunii Europene : *sedes materiae* / dr. Gyula Fábíán. - Ed. a 2-a. -
București : Editura Hamangiu, 2017

ISBN 978-606-27-0849-8

Cuprins

Explicații și îndrumări pentru cititori _____ V

1.	Tratatul privind Uniunea Europeană (<i>extras</i>) _____	1
2.	Tratatul privind Funcționarea Uniunii Europene (<i>extras</i>) _____	4
3.	Tratatul de instituire a Comunității Europene a Energiei Atomice (<i>extras</i>) _____	17
4.	Protocolul (nr. 2) privind aplicarea principiilor subsidiarității și proporționalității (<i>extras</i>) _____	22
5.	Protocolul (nr. 7) privind privilegiile și imunitățile Uniunii Europene _____	23
6.	Acordul privind crearea Spațiului Economic European (<i>extras</i>) _____	24
7.	Legea nr. 157/2005 pentru ratificarea Tratatului (...) privind aderarea Republicii Bulgaria și a României la UE. Actul de aderare (<i>extras</i>) _____	25
8.	Legea nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă (<i>extras</i>) _____	26
9.	Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 11/2017 privind organizarea și funcționarea Agentului guvernamental pentru Curtea de Justiție a Uniunii Europene, precum și pentru Curtea de Justiție a Asociației Europene a Liberului Schimb _____	27
10.	Protocolul (nr. 3) Privind Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene (<i>extras</i>) _____	30
11.	Codul de conduită a membrilor și a foștilor membri ai Curții de Justiție a Uniunii Europene _____	46
12.	Decizia Curții de Justiție privind zilele de sărbătoare legală și vacanțele judecătorești _____	50
13.	Regulamentul de procedură al Curții de Justiție _____	51
14.	Regulamentul adițional al Curții de Justiție _____	112
15.	Regulamentul de procedură al Tribunalului _____	119
16.	Dispoziții practice de punere în aplicare a regulamentului de procedură al Tribunalului _____	191
17.	Recomandări în atenția instanțelor naționale, referitoare la efectuarea trimerilor preliminare _____	230
18.	Decizia Tribunalului referitoare la depunerea și la comunicarea de acte de procedură prin intermediul aplicației e-Curia _____	240
19.	Condițiile de utilizare a aplicației e-Curia – aplicabile reprezentanților părților _____	242
20.	Condițiile de utilizare a aplicației e-Curia – aplicabile asistenților _____	246

21.	Instrucțiuni practice pentru părți, referitoare la cauzele cu care este sesizată Curtea	250
22.	Formular de asistență judiciară	268
23.	Model de rezumat al motivelor și principalelor argumente invocate în cererea introductivă (pentru alte cauze decât cele de proprietate intelectuală)	279
24.	Listă de verificare cerere introductivă depusă în format hârtie	282
25.	Listă de verificare cerere introductivă depusă prin intermediul aplicației e-Curia	286
26.	Listă de verificare ședința de audiere a pledoariilor	289
27.	Îndrumări pentru susținerea pledoariilor	292
28.	Comunicarea Comisiei [SEC(2005)1658]. Punerea în aplicare a art. 228 din Tratatul CE	293
29.	Comunicare a Comisiei [SEC(2010)1371 final/11.11.2010]. Punerea în aplicare a art. 260 alin. (3) din TFUE	305
30.	Actualizarea datelor utilizate pentru calcularea sumei forfetare și a penalităților cu titlu cominatoriu pe care Comisia urmează să le propună Curții de Justiție în cadrul procedurii de constatare a neîndeplinirii obligațiilor [Comunicarea Comisiei C (2016) 5091 final din 9 august 2016]	311
31.	Acordarea anonimatului în procedurile juridictionale derulate în fața Curții de Justiție	314
32.	Acordarea anonimatului în procedurile juridictionale derulate în fața Tribunalului Uniunii Europene	315
33.	Decizia Curții de Justiție a Uniunii Europene privind accesul publicului la documentele deținute de Curtea de Justiție a Uniunii Europene în exercitarea funcțiilor sale administrative	316
34.	Decizia (UE) 2016/2386 a Curții de Justiție privind normele de securitate aplicabile informațiilor sau înscrisurilor ori mijloacelor materiale de probă prezentate în fața Tribunalului în temeiul articolului 105 din Regulamentul de procedură al acestuia	321
35.	Decizia Curții de Justiție a Uniunii Europene privind depunerea arhivelor istorice ale Curții de Justiție a Uniunii Europene la Arhivele istorice ale Uniunii Europene (Institutul Universitar European)	335
36.	Rezoluția (UE) 2016/1471 a Parlamentului European din 28 aprilie 2016 conținând observațiile care fac parte integrantă din decizia privind descărcarea de gestiune pentru execuția bugetului general al Uniunii Europene aferent exercițiului financiar 2014, secțiunea IV – Curtea de Justiție	337
37.	Proiect de strategie privind e-justiția europeană 2014-2018	340

Explicații și îndrumări pentru cititori

Curtea de Justiție a Uniunii Europene (CJUE) este o instituție a Uniunii Europene (art. 13 din Tratatul privind Uniunea Europeană – TUE) care asigură respectarea dreptului în interpretarea și aplicarea tratatelor și cuprinde Curtea de Justiție, Tribunalul și tribunalele specializate (art. 19 TUE).

Aderarea României la Uniunea Europeană în urmă cu 10 ani, la 1 ianuarie 2007, a schimbat fundamental situația practicienilor juriști, având în vedere că spre deosebire de dreptul internațional public, care a constituit pentru ei un drept extern, sau dreptul internațional privat, care se aplică în fața unor instanțe naționale, ori spre deosebire de procedura plângerilor de tip „ultima ratio” la Curtea de Justiție Europeană a Drepturilor Omului, ordinea juridică a Uniunii Europene, pe lângă faptul că reprezintă un sistem autonom de norme juridice, care conține atât norme implementate în dreptul intern, cât și norme cu efect direct, a deschis și accesul nemijlocit (fără obligația parcurgerii treptelor jurisdicționale naționale) justițiabililor români (stat, persoane fizice, persoane juridice) către cele trei instanțe unionale: Curtea de Justiție, Tribunalul și Tribunalul Funcției Publice, în litigii pentru care competența de soluționare a fost cedată prin ratificarea dreptului unional primar în favoarea acestora.

Reprezentarea procesuală obligatorie, sau instituția „*avocatului obligatoriu*” în fiecare proces, constituie o specificitate a dreptului procesual al Uniunii Europene, care facilitează înfăptuirea unei justiții de către profesioniști și ar trebui să furnizeze o garanție pentru părți că interesele lor sunt apărute de către apărători calificați în materia dreptului unional instituțional, material și procesual.

Pe de altă parte, judecătorii naționali, considerați însăși de CJUE judecători de drept comun al dreptului UE, se confruntă atât cu excepțiile ridicate de apărători, prin care se solicită declanșarea unor acțiuni preliminare, cât și cu propriile dubii și îndoieli privind valabilitatea, aplicarea și interpretarea dreptului unional. Dacă pentru respingerea excepțiilor invocate de avocați sau părți, judecătorii pot invoca „*teoria actului clar sau actului clarificat*” pentru a nu recurge fără motive serioase la sesizarea Curții de Justiție, în cazul îndoielilor proprii, aceștia tot va trebui să recurgă la sesizarea acestei Curți prin acțiune preliminară, mai ales dacă judecă în ultimă instanță sau contestă valabilitatea unor norme juridice unionale de drept derivat.

Astfel, cel puțin cele două mari categorii de juriști practicieni, avocații și judecătorii, intră în contact direct aproape în mod cotidian nu numai cu dreptul unional material ca și ceilalți juriști, dar și cu cel procesual.

Jurisprudența adoptată de Curte și Tribunal, în urma soluționării unor acțiuni directe introduse de justițiabilii sau avocații lor din România sau în urma soluționării unor cereri preliminare introduse de judecătorii instanțelor noastre, ne arată însă că mai ales în rândul justițiabililor și avocaților există o necunoaștere destul de

serioasă a competențelor și a procedurii instanțelor judecătorești ale UE^[1], însă nu lipsesc nici „gafele” produse de magistrații judecătorești^[2].

Cu intenția de a contribui la evitarea greșelilor, vicilor care duc la adoptarea unor soluții de respingere pe motiv de inadmisibilitate vădită sau lipsă de competență vădită, în anul 2014 am optat pentru publicarea unei culegeri intitulate „*Drept procesual al Uniunii Europene. Sedes materiae*”, în care am cuprins 33 de documente relevante ale dreptului procesual al Uniunii Europene^[3].

[1] A se vedea, în acest sens:

1. C-569/2012 P, Emil Micșunescu/Comisia, Ordonanța din 27 iunie 2013 – inadmisibilitate vădită.
2. C-568/2012 P, Doru Cristian Ioanovici/Comisia, Ordonanța din 27 iunie 2013 – inadmisibilitate vădită.
3. C-567/2012 P, Adrian Barliba/Comisia, Ordonanța din 27 iunie 2013 – inadmisibilitate vădită.
4. C-566/2012 P, Erusalim Băleanu/Comisia, Ordonanța din 27 iunie 2013 – inadmisibilitate vădită.
5. C-78/2013P, Constantin Hîrșulescu/România, Ordonanța din 3 octombrie 2013 – lipsă calitate avocat, inadmisibilitate vădită.
6. T-504/2007, Agafitei Neculai/România, Ordonanța din 13 martie 2008 – necompetență vădită.
7. T-175/2008, Nistor Isai Faur/Comisia, Ordonanța din 3 iulie 2008 – cerere de chemare în judecată care nu îndeplinește cerințele.
8. T-242/2008, Nistor Isai Faur/Consiliu, Ordonanța din 11 iulie 2008 – necompetență vădită.
9. T-261/2008 AJ, Drăguțan Maria/România, ANRP, Ordonanța din 2 septembrie 2008 – lipsă de competență.
10. T-294/2008 AJ, Rădulescu Alexandru/Parlamentul European, Comisia, Consiliul Europei, Ordonanța din 10 septembrie 2008 – lipsă de competență.
11. T-75/2009 AJ, Leontin Sălăjan/România, Ordonanța din 6 martie 2009 – lipsă de competență.
12. T-181/2009, Comelia Oprea/Comisia, Ordonanța din 6 iulie 2009 – cerere introductivă incoerentă și necomprehensivă.
13. T-234/2009, Constantin Hîrșulescu, Ordonanța din 22 iulie 2009 – necompetență vădită.
14. T-296/2010, Gheorghe Varga, Nicolae Haliu/Consiliul Uniunii Europene, Ordonanța din 14 octombrie 2010 – lipsă reprezentare de către un avocat autorizat.

[2] A se vedea, în acest sens:

1. C-369/2012, Corpul Național al Polițiștilor – Biroul Executiv Central/MAI, IGPR, IPJ Brașov, Ordonanța din 15 mai 2012 – lipsă vădită de competență (C.A. Brașov).
2. C-134/2012, MAI, IGPR, IPJ Timiș/Corpul Național al Polițiștilor – Biroul Executiv Central, Ordonanța din 10 mai 2012 – lipsă vădită de competență (C.A. Constanța).
3. C-627/2011, SC Augustus Iași SRL/Agenția de Plăți pentru Dezvoltare Rurală și Pescuit, Ordonanța din 27 noiembrie 2012 – inadmisibilitate vădită (I.C.C.J., Secția de contencios administrativ și fiscal).
4. C-462/2011, Victor Cozman/Teatrul municipal Târgoviște, Ordonanța din 14 decembrie 2011 – necompetență vădită (Tribunalul Dîmbovița).
5. C-483, 484/2011, Boncea ș.a./România, Ordonanța din 14 decembrie 2011 – necompetență vădită (Tribunalul Argeș).
6. C-434/2011, Corpul Național al Polițiștilor/MAI, IGPR, IPJ Alba, Ordonanța din 14 decembrie 2011 – lipsă vădită de competență (Tribunalul Alba).
7. C-441/2010, Ioan Anghel/DGFP Bacău, Ordonanța din 7 decembrie 2010 – inadmisibilitate vădită (C.A. Bacău).
8. C-310/2010, Ministerul Justiției și Libertăților Cetățenești/Ștefan Agafitei, Ordonanța din 7 iulie 2011 – inadmisibilitate vădită (C.A. Bacău).

[3] Prezentul îndrumar constituie varianta actualizată și completată a îndrumarului adresat cititorilor din prima ediție a culegerii publicate sub denumirea „*Drept procesual al Uniunii Europene. Sedes materiae*” (Ed. Hamangiu, București, 2014, p. V-XIX).

Cartea de mai sus s-a bucurat de un real succes, dar, după consultarea jurisprudenței CJUE în materia hotărârilor preliminare inițiate de instanțele românești în perioada 2014-2016, nu putem constata reducerea cazurilor de respingere a unor astfel de acțiuni, având în vedere că în decurs de trei ani sunt 7 noi cazuri de respingere a cererilor preliminare^[1].

Prezenta culegere de acte normative (extrase din tratate și norme de drept derivat) și îndrumări adoptate de instanțele UE, care este forma actualizată a culegerii publicate în anul 2014, are menirea de a acorda în primul rând un sprijin profesionist reprezentanților procesuali, avocați, consilieri și agenți guvernamentali în înțelegerea și respectarea procedurilor instanțelor UE, stricte și câteodată prea formaliste, având în vedere că trebuie să creeze un standard unic pentru 28 de state membre. În al doilea rând, publicul țintă sunt judecătorii naționali, veritabili judecători de drept comun ai dreptului unional, care au posibilitatea și uneori obligația de a sesiza pe calea acțiunii preliminare Curtea de Justiție, și ori de câte ori întâmpină probleme în aplicarea și interpretare normelor Uniunii Europene. În al treilea, dar nu în ultimul rând, culegerea se adresează teoreticienilor dreptului Uniunii Europene și studenților din cadrul facultăților de drept, ultimii având posibilitatea de a studia mai nou problematica dreptului procesual unional în cadrul unor discipline intitulate „*Jurisdicția Uniunii Europene*”, „*Contenciosul instanțelor judecătorești ale Uniunii Europene*” sau „*Acțiuni exercitate în fața instanțelor Uniunii Europene*”.

Respectând un principiu fundamental al funcționării sale, cel al dezvoltării dinamice a dreptului unional în corelație cu modificările majore aduse dreptului primar, după intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona la 1 decembrie 2009, în anul 2011, Curtea de Justiție a Uniunii Europene a anunțat demararea unei „*reforme generale*”^[2]. Liniile directoare și factorii generatori ale acestei reforme au fost următoarele:

1. Simplificarea procedurii aplicabile, adaptarea regulamentului de procedură la jurisprudența și la practica actuală și ameliorarea lizibilității acestuia.

2. Sporirea eficienței activității Curții și limitarea duratei procedurii în perspectiva creșterii constante a numărului cauzelor introduse.

[1] A se vedea, în acest sens:

1. C-407/2015, Ovidiu Ripanu/Compania Națională Loteria Română SA, Ordonanța din 18 februarie 2016 – lipsă vădită de competență (C.A. Bacău).
2. C-328/2015, Andreea Corina Târșia/Statul Român, Universitatea Lucian Blaga Sibiu, CNCD, Ordonanța din 14 aprilie 2016 – lipsă vădită de competență (Tribunalul Sibiu).
3. C-608/2014, Elena Diana Pondiche/Statul Român, CNCD, Ordonanța din 7 mai 2015 – lipsă vădită de competență (Tribunalul Sibiu).
4. C-496/2014, Tamara Vărașu/Statul Român, CNCD, Ordonanța din 7 mai 2015 – lipsă vădită de competență (Tribunalul Sibiu).
5. C-305/2014, Sergiu Lucian Băbășan/Inspectoratul Județean de Poliție Satu Mare, Ordonanța din 10 februarie 2015 – lipsă vădită de competență (Tribunalul Satu Mare).
6. C-92/2014, Liliana Tudoran, Florin Iulian Tudoran, Ilie Tudoran/SC Suport Colect SRL, Ordonanța din 3 iulie 2014 – parțial vădit inadmisibilă și lipsă de competență (Judecătoria Câmpulung).
7. C-92/2014, Municipiul Piatra Neamț v. Ministerul Dezvoltării Regionale și Administrației Publice, Ordonanța din 12 iunie 2014 – vădit inadmisibilă (C.A. Bacău).

[2] Proiect de modificări ale Statutului Curții de Justiție a Uniunii Europene și ale anexei I la acesta Luxemburg, 28 martie 2011, publicată pe http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2011-04/projet_ro.pdf.

3. Reașezarea completelor de judecată și suplimentarea completelor de cinci judecători pentru a face față volumului ridicat de muncă datorat aderărilor și introducerii procedurii preliminară de urgență.

4. Ameliorarea eficienței instanțelor și dezvoltarea armonioasă a jurisprudenței.

5. Eliminarea termenelor care iau în considerare distanța a căror menținere părea din ce în ce mai puțin justificată în era noilor tehnologii.

6. Suplimentarea numărului de judecători de la Tribunal de la 27 la 39, având în vedere că de mai mulți ani numărul de cauze soluționate de Tribunal este inferior numărului de cauze introduse^[1].

7. Respectarea principiului judecării cauzelor într-un termen rezonabil, având în vedere că durata relativ lungă de soluționare a unor cauze^[2] ar putea să pună Uniunea Europeană într-o situație delictuală în contextul în care se negociază aderarea sa la CEDO.

8. Creșterea surselor de contencios prin exploatarea posibilităților oferite de ridicarea Cartei drepturilor fundamentale a UE la rangul de drept primar, respectiv într-un viitor apropiat de aderare a UE la CEDO^[3].

Conștient fiind de faptul că această culegere nu reprezintă o premieră în literatura juridică română ca demers editorial^[4], doresc totuși să atrag atenția asupra faptului că prezenta lucrare are două atuuri și anume *actualitatea* și *selecția*. Culegerea de față, pe de o parte, este de actualitate incontestabilă și, pe de altă parte, face referire la toate prevederile Uniunii Europene și naționale de care trebuie ținut cont în contenciosul din fața instanțelor judecătorești ale UE la nivelul anului jurisdicțional 2016/2017, care au fost selectate pe baza unei experiențe acumulate în 13 ani de predare a disciplinei „Acțiuni exercitate în fața instanțelor judecătorești ale UE” în cadrul Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca.

Oportunitatea republicării unei astfel de culegeri de *sedes materiae* este justificată, pe de altă parte, de apariția recentă a unor acte normative procesuale în domeniul jurisdicției Uniunii Europene. Astfel, de exemplu, Statutul CJUE, ce reprezintă o veritabilă lege de organizare judecătorească în UE, a fost modificat și anexat sub

^[1] În urma modificării art. 48 din statutul Curții de Justiție, Tribunalul se compune din: (a) patruzece de judecători începând cu 25 decembrie 2015; (b) patruzece și șapte de judecători începând cu 1 septembrie 2016; (c) câte doi judecători pentru fiecare stat membru începând cu 1 septembrie 2019.

^[2] Cauza C-385/2007 P, Der Grüne Punkt, Hotărârea din 16 iulie 2009, Culegerea 2009, p. I-6155.

^[3] Între timp, în acest domeniu, CJUE, prin Avizul nr. 2/2013 din 18 decembrie 2014, a constatat că (...) impunând ca Uniunea și statele membre să fie considerate părți contractante nu numai în relațiile cu părțile care nu sunt state membre ale Uniunii, ci și în relațiile lor reciproce, CEDO ar necesita ca fiecare stat membru să verifice respectarea drepturilor fundamentale de către un alt stat membru, în condițiile în care dreptul Uniunii impune o încredere reciprocă între aceste state membre. În aceste condiții, aderarea este susceptibilă să compromită echilibrul pe care se întemeiază Uniunea, precum și autonomia dreptului Uniunii, față de care CJUE a concluzionat că proiectul de acord privind aderarea Uniunii Europene la CEDO nu este compatibil cu dispozițiile dreptului Uniunii.

^[4] Publicații asemănătoare, apărute până în prezent, ar fi următoarele: Valentin Constantin: *Documente de bază ale Comunității și Uniunii Europene*, Ed. Polirom, Iași, 1999; Costel Gâlcă, *Procedurile Tribunalului UE*, Ed. Lumina Lex, București, 2008; Marin Voicu, *Jurisdicții și proceduri judiciare în UE*, Ed. Universul Juridic, București, 2010.

forma Protocolului nr. 3 la Tratatul de la Lisabona și a fost publicat în 2010 într-o variantă adusă la zi. În anul 2012^[1] a suferit noi ajustări, după care a fost publicat în versiune consolidată, urmând noi modificări în anii 2015 și 2016. Noul Regulament de procedură al Curții de Justiție, deși a intrat în vigoare la data de 1 noiembrie 2012, în iulie 2013 a suferit modificări implicate de aderarea Croației ca al 28-lea stat membru în UE, ultima dată fiind modificat în 2016.

Nu în ultimul rând, după 11 ani de funcționare, Tribunalul Funcției Publice a fost desființat și competența sa, precum și cauzele pendinte au fost transferate în sarcina Tribunalului în septembrie 2016, fapt ce a implicat modificări importante la nivelul acestei din urmă instanțe.

Cele mai importante noutăți aduse sistemului jurisdicțional al UE după intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona, începând din 1 decembrie 2009, au fost următoarele^[2]:

Structura pe piloni introdusă de Tratatul de la Maastricht dispare. Prin urmare, competența Curții de Justiție a Uniunii Europene acoperă dreptul Uniunii Europene, cu excepția cazului în care Tratatul prevede contrariul^[3]. Astfel, Curtea de Justiție dobândește competență preliminară generală în domeniul spațiului de libertate, securitate și justiție, în urma dispariției pilonilor și a eliminării, prin Tratatul de la Lisabona, a art. 35 UE și 68 CE, care prevedeau restrângeri ale competenței Curții de Justiție.

În primul rând, în ceea ce privește cooperarea polițienească și judiciară în materie penală^[4], *competența Curții de Justiție de a se pronunța cu titlu preliminar devine obligatorie și nu mai este subordonată unei declarații a fiecărui stat membru, prin care statul respectiv recunoaște această competență și indică instanțele naționale care o pot sesiza. Prin Tratatul de la Lisabona, domeniul poliției și justiției penale intră în dreptul comun și toate instanțele pot sesiza Curtea de Justiție^[5].*

În al doilea rând, în ceea ce privește vizele, dreptul de azil, imigrarea și alte politici referitoare la libera circulație a persoanelor^[6] (printre altele, cooperarea judiciară în materie civilă, recunoașterea și executarea hotărârilor), *Curtea poate fi sesizată acum de toate instanțele naționale – iar nu numai de instanțele superioare – și este competentă pentru a se pronunța asupra unor măsuri de ordine publică în cadrul controalelor transfrontaliere. În consecință, Curtea de Justiție are competență de drept comun în acest domeniu, chiar de la intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona. În plus, Carta drepturilor fundamentale^[7] a Uniunii Europene dobândește*

^[1] Regulamentul nr. 741/2012 al Parlamentului European și al Consiliului din 11 august 2012 de modificare a Protocolului privind Statutul CJUE și a anexei I la acesta (J.O. L 228 din 23 august 2012).

^[2] Citatul următor este redat sub formă de extras din Comunicatul de presă nr. 104/09 din 30 noiembrie 2009, al Curții de Justiție a Comunităților Europene.

^[3] Articolul 19 TUE.

^[4] Fostul titlu VI din Tratatul UE.

^[5] Dispozițiile tranzitorii, care prevedeau, că această competență deplină nu va fi aplicabilă decât după cinci ani de la data intrării în vigoare a Tratatului de la Lisabona și-au încetat efectele.

^[6] Fostul titlu IV din Tratatul CE.

^[7] Pe de altă parte, la art. 6 alin. (2) TUE se precizează că „Uniunea aderă la Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale. Competențele Uniunii, astfel

aceeași valoare juridică cu cea a tratatelor^[1]. Aceasta intră în „blocul de constituționalitate” asupra căruia Curtea de Justiție se poate pronunța. Carta nu este însă opozabilă Regatului Unit^[2] și Poloniei, care beneficiază de o derogare^[3] potrivit căreia Carta nu extinde capacitatea Curții de Justiție și a niciunei alte instanțe din cele două state membre de a considera că actele cu putere de lege și actele administrative, practicile sau acțiunile administrative sunt incompatibile cu drepturile sau cu principiile fundamentale pe care aceasta le reafirmă. Pe de altă parte, șefii de stat și de guvern au fost de acord să extindă în viitor această derogare la Republica Cehă^[4].

Deși noțiunea de pilon dispare odată cu apariția Tratatului de la Lisabona, politica externă și de securitate comună (PESC), în temeiul titlului V din Tratatul UE^[5], face în continuare obiectul aplicării unor norme speciale și al unor proceduri specifice. Prin urmare, Curtea de Justiție nu este competentă^[6] să controleze aceste dispoziții și nici actele adoptate în temeiul acestora, mai puțin în două cazuri, și anume: 1) Curtea este competentă să controleze delimitarea dintre competențele Uniunii și PESC, a cărei punere în aplicare nu trebuie să aducă atingere exercitării competențelor Uniunii și atribuțiilor instituțiilor în vederea exercitării competențelor exclusive și partajate ale Uniunii^[7]; 2) Curtea este competentă să se pronunțe în ceea ce privește acțiunile în anulare îndreptate împotriva deciziilor care prevăd măsuri restrictive împotriva persoanelor fizice sau juridice adoptate de Consiliu, de exemplu, în cadrul luptei împotriva terorismului (înghețarea fondurilor)^[8].

Procedura preliminară se extinde la actele adoptate de organele, de oficiile și de agențiile Uniunii^[9], care sunt incluse în dreptul Uniunii, astfel încât Curtea de Justiție le poate interpreta și poate controla validitatea acestora, la solicitarea instanțelor naționale, pentru ca acestea din urmă să poată, de exemplu, să verifice conformitatea legislației naționale cu dreptul Uniunii.

Prin Tratatul de la Lisabona s-a introdus o dispoziție potrivit căreia Curtea de Justiție hotărăște în cel mai scurt termen în cazul în care o chestiune preliminară se invocă într-o cauză pendinte în fața oricărei instanțe judecătorești naționale privind

cum sunt definite în tratate, nu sunt modificate de această aderare”. În Protocolul nr. 8 se indică faptul că acordul privind aderarea trebuie să precizeze, printre altele, „modalitățile speciale ale participării eventuale a Uniunii la autoritățile de control ale Convenției [și] mecanismele necesare pentru a garanta că acțiunile formulate de statele nemembre și acțiunile individuale sunt îndreptate în mod corect împotriva statelor membre și/sau, după caz, împotriva Uniunii”. Această aderare „nu aduce atingere nici competențelor Uniunii, nici atribuțiilor instituțiilor acesteia”.

[1] Articolul 6 alin. (1) TUE.

[2] Regatul Unit, în data de 29 martie 2017, a solicitat în temeiul art. 50 TUE ieșirea din Uniunea Europeană, dată de la care a început perioada de doi ani în care trebuie să fie încheiate negocierile de ieșire din UE, în caz contrar Regatul Unit fiind considerat *de iure* ieșit din UE. Până la părăsirea UE, Regatul Unit trebuie să se conformeze dreptului unional.

[3] Protocolul nr. 30, anexat la TFUE, privind aplicarea Cartei drepturilor fundamentale a Uniunii Europene în Polonia și în Regatul Unit.

[4] Concluziile Consiliului European din 29 și 30 octombrie 2009 indică faptul că protocolul nr. 30 se aplică în privința Republicii Ceha (Doc 15265/09 CONCL 3).

[5] Articolul 24 TUE.

[6] Articolul 275 TFUE.

[7] Articolul 40 TUE.

[8] Articolul 275 TFUE.

[9] Articolul 267 TFUE.

o persoană supusă unei măsuri privative de libertate^[1]. Astfel, se face referire chiar în textul tratatului la procedura preliminară de urgență (PPU), care a intrat în vigoare la 1 martie 2008 și se aplică în privința spațiului de libertate, securitate și justiție.

Tratatul de la Lisabona extinde controlul Curții de Justiție la actele Consiliului European, care este recunoscut de Tratatul de la Lisabona drept o instituție de sine stătătoare. În temeiul noilor dispoziții^[2], Curtea de Justiție poate, la solicitarea statului membru interesat, să se pronunțe în privința legalității unui act adoptat de Consiliul European sau de Consiliu, în cazul în care acesta a anunțat existența unui risc clar de încălcare gravă de statul membru respectiv a anumitor valori^[3] (respectarea demnității umane, respectarea drepturilor omului etc.)^[4].

De asemenea, instituția are competența să se pronunțe cu privire la acțiunile formulate de Curtea de Conturi, de Banca Centrală Europeană și de Comitetul Regiunilor, care urmăresc salvagardarea prerogativelor acestora.

Tratatul de la Lisabona reduce strictețea condițiilor de admisibilitate a acțiunilor formulate de particulari (persoane fizice sau juridice) împotriva deciziilor instituțiilor, organelor, oficiilor sau agențiilor Uniunii. Particularii pot formula acțiuni împotriva unui act normativ dacă îi privește direct și dacă nu presupune măsuri de executare. Prin urmare, particularii nu mai au obligația de a demonstra că actul respectiv îi privește în mod individual^[5].

În cadrul controlului respectării principiului subsidiarității, Curtea de Justiție poate fi sesizată de un stat membru cu o acțiune în anularea unui act legislativ pentru încălcarea principiului subsidiarității, act emis de un parlament național sau de una din camerele unui astfel de parlament. Acțiunea trebuie să fie introdusă în mod oficial de guvernul unui stat, dar poate fi și numai „transmisă” de un guvern, adevăratul autor al acțiunii fiind parlamentul național sau o cameră a acestuia (...). De asemenea, Comitetul Regiunilor poate invoca încălcarea unor astfel de principii, în limita actelor în privința cărora consultarea sa este obligatorie.

Tratatul de la Lisabona accelerează, în plus, mecanismul sancțiunilor pecuniare (sumă forfetară și/sau penalitate cu titlu cominatoriu) în cazul neexecutării unei hotărâri de constatare a neîndeplinirii obligațiilor^[6]. Astfel, Curtea de Justiție poate să aplice, chiar de la prima hotărâre de constatare a neîndeplinirii obligațiilor, sancțiuni pecuniare în cazul în care nu sunt comunicate Comisiei măsurile naționale de transpunere a unei directive^[7].

În sfârșit, Comisia, poate formula acțiuni în constatarea neîndeplinirii obligațiilor privind măsuri referitoare la cooperarea polițienească și judiciară în materie penală luate înainte de intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona^[8].

[1] *Idem*.

[2] Articolul 269 TFUE.

[3] Articolul 2 TUE.

[4] Această acțiune trebuie formulată în termen de o lună de la data acestei constatări și Curtea trebuie să hotărască în termen de o lună de la data cererii.

[5] Articolul 263 TFUE.

[6] Articolul 260 TFUE.

[7] *Idem*.

[8] Din art. 10 alin. (1) din Protocolul nr. 36 rezultă că asemenea acțiuni sunt posibile de la expirarea termenului de cinci ani de la intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona.

În opinia Curții de Justiție, noul regulament de procedură are anvergura necesară să ajute instanța să se adapteze la evoluția contenciosului cu care este sesizat și din care trimiterile preliminare reprezintă mai mult de 60%, respectiv să favorizeze examinarea rapidă și eficace a cauzelor. Noul Regulament de procedură introduce astfel mai multe măsuri care ar trebui să favorizeze examinarea rapidă și eficace a cauzelor. Dintre aceste măsuri, trebuie să se menționeze, în special, posibilitatea instanței de a adopta o decizie în vederea limitării întinderii memoriilor sau a observațiilor scrise depuse în fața sa ori simplificarea condițiilor prealabile adoptării de către Curte a unei ordonanțe motivate, în special atunci când întrebarea adresată cu titlu preliminar de o instanță națională nu lasă loc niciunei îndoiele rezonabile. Pe de altă parte, noile norme conțin mai multe inovații semnificative în ceea ce privește faza orală a procedurii. Astfel, dacă se consideră suficient de lămurită în urma lecturii memoriilor sau observațiilor scrise depuse de părți, Curtea nu va mai fi, în principiu, obligată să organizeze o ședință de audiere a pledoariilor, ceea ce ar trebui să îi permită să se pronunțe în termene mai scurte asupra cauzelor cu care este sesizată. Noul Regulament de procedură prevede, pe de altă parte, pentru situația în care o ședință este organizată, posibilitatea Curții de a invita părțile să își concentreze pledoariile asupra uneia sau mai multor întrebări determinate sau posibilitatea instanței de a organiza ședințe comune mai multor cauze de aceeași natură referitoare la același obiect. În schimb, se renunță la raportul de ședință, sursă de costuri și de întârzieri în examinarea cauzelor^[1].

Punctual, printre noutățile acestui nou regulament de procedură putem găsi:

- trei faze procesuale: procedura scrisă, cercetarea judecătorească, procedura orală;
- procedură specifică pentru fiecare acțiune;
- apariția funcției de vicepreședinte;
- participarea raportului adjunct la deliberări (art. 32);
- eliminarea diferenței de tratament dintre avocați și agenți guvernamentali în ceea ce privește posibilitatea lor de îndepărtare din proces și redefinirea imunității avocaților (art. 43);
- facultativitatea procedurii orale (art. 76);
- introducerea unui motiv nou de redeschidere a procedurii orale (art. 83);
- distincție clară între hotărâre și ordonanță (art. 87, 89, 91);
- redefinirea procedurii accelerate (art. 133);
- inadmisibilitatea pentru motive de ordine publică (art. 150);
- recursul în mod vădit fondat (art. 182);
- recursul incident (art. 176);
- retragerea asistenței judiciare gratuite (art. 189).

În 2015 a intrat în vigoare un nou Regulament de procedură pentru Tribunal, care a fost modificat în 2016 în așa fel încât Tribunalul să aibă posibilitatea de a prelua sarcinile fostului Tribunal al Funcției Publice.

Printre noutățile aduse în perioada 2015-2016, trebuie să amintim regulile privind acordarea anonimului în procedurile jurisdicționale derulate în fața celor două

instanțe unionale, pe cele privind accesul publicului la documentele deținute de CJUE și pe cele referitoare la arhivele istorice ale CJUE.

Nu în ultimul rând, trebuie amintit faptul că în 2016, CJUE, venind în ajutorul instanțelor naționale, a adoptat o nouă formă a actului „*Recomandări în atenția instanțelor naționale, referitoare la efectuarea trimerilor preliminare*”.

Constatând că o deficiență a majorității lucrărilor de specialitate apărute în ultimul deceniu la noi, se manifestă în neabordarea profesionistă, exhaustivă a categoriilor de competențe ce revin celor trei instanțe unionale, am considerat necesară și furnizarea unei liste complete a competențelor, raportat și la faptul că în lucrări recente care abordează strict acest domeniu, finanțate chiar din fonduri europene, putem constata hiatusuri de nepermis^[1]:

I. În competența jurisdicțională materială a Curții intră următoarele:

a) *Acțiunea preliminară.* Curtea colaborează cu instanțele judecătorești din statele membre, care sunt instanțele de drept comun în materia dreptului Uniunii. Pentru a asigura o aplicare efectivă și omogenă a legislației Uniunii și pentru a evita orice interpretare divergentă, instanțele naționale pot și uneori trebuie să se adreseze Curții de Justiție, solicitându-i să clarifice un aspect privind interpretarea dreptului Uniunii sau să stabilească validitatea unui act normativ de drept derivat unional. Această cerere nu poate fi formulată decât de o instanță judecătorească națională, însă toate părțile din procedura în fața acesteia din urmă, statele membre și instituțiile Uniunii, pot participa la procedura inițiată la Curtea de Justiție.

b) *Acțiunea în constatarea neîndeplinirii obligațiilor de către statele membre.* Această acțiune permite Curții de Justiție să controleze respectarea de către statele membre a obligațiilor care le revin în temeiul dreptului Uniunii. Această acțiune poate fi introdusă fie de Comisie – cazul cel mai frecvent întâlnit în practică –, fie de un stat membru, de Banca Centrală Europeană ori de Banca Europeană de Investiții.

c) *Acțiunea în anulare.* Prin intermediul acestei acțiuni, reclamantul solicită anularea unui act al unei instituții, al unui organ, al unui oficiu sau al unei agenții a Uniunii. Curtea de Justiție este singura competență să soluționeze acțiunile introduse de un stat membru împotriva Parlamentului European și/sau împotriva Consiliului (cu excepția actelor acestuia din urmă în materie de ajutoare de stat, dumping sau competențe de executare) sau pe cele introduse de o instituție a Uniunii împotriva unei alte instituții.

d) *Acțiunea în constatarea abținerii nejustificate de a acționa.* Această acțiune permite Curții să controleze legalitatea inacțiunii instituțiilor, a unui organ, a unui oficiu sau a unei agenții a Uniunii. Competența de a judeca acțiunea în constatarea abținerii de a acționa este împărțită între Curtea de Justiție și Tribunal, în funcție de aceleași criterii precum acțiunea în anulare.

e) *Acțiunea de arbitraj,* în care sunt implicate state membre.

f) CJUE are *competențe de control*, potrivit art. 7 TUE și art. 269 TFUE, în procedura de sancționare a statelor care încalcă în mod flagrant valorile fundamentale ale UE din art. 2 TUE.

^[1] A se vedea, în acest sens, „*Ghid privind sesizarea Curții de Justiție a Uniunii Europene*”, 2013, p. 18-20. Această lucrare de 263 de pagini a fost editată de SC ACT COMMUNICATION TEAM SRL și apariția sa a fost cofinanțată de Comisia Europeană și de Guvernul României.